УДК 336.02:336.7

Олександр Іванович ФАРИНА

аспірант кафедри фінансів,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
E-mail: farynaoleksandr@gmail.com

Первін Акіфівна ДАДАШОВА

аспірант кафедри фінансів,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
E-mail: dadashova.pervin@gmail.com

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ СТАБІЛЬНОСТІ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ КРАЇНИ

Фарина, О. І. Сучасні підходи до оцінки стабільності фінансової системи країни [Текст] / Олександр Іванович Фарина, Первін Акіфівна Дадашова // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету "Економічна думка", 2015. – Том 20. – С. 210-217. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. *Фінансові кризи кінця XX початку XXI століття зумовили необхідність розробки та удосконалення методологічного інструментарію оцінки фінансової стабільності, який би давав змогу не лише відобразити характеристики стійкості фінансових інституцій у короткостроковій перспективі, але й врахувати довгострокові причини виникнення негативних явищ, що впливають на дестабілізацію фінансової системи та загострення фінансових криз.*

Мета. *Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні вибору методології оцінки стабільності фінансової системи країни*

Результати. *Проведено порівняльний аналіз основних підходів до визначення та оцінки фінансової стабільності економіки, що використовуються провідними міжнародними організаціями та центральними банками країн світу. Визначено, що сучасні підходи здебільшого розглядають лише аспект стійкості сукупності фінансових інституцій, що формують фінансову систему, до негативних непередбачуваних явищ. На основі проведених розрахунків нормативів банківського сектору, а також агрегованого показника фінансової стійкості для України, доведено, що такі підходи не є достатніми для забезпечення стабільної фінансової системи та попередження фінансових криз. У роботі обґрунтовано, що при оцінці фінансової стабільності необхідним є не лише врахування характеристик фінансових інституцій, але й аналіз фінансових ризиків, що виникають у площині фінансової системи та реальної економіки загалом.*

Ключові слова: *фінансова система; фінансова стабільність; фінансова стійкість; макропруденційний аналіз; індикатори фінансової стійкості; фінансовий ризик.*

© Олександр Іванович Фарина, Первін Акіфівна Дадашова, 2015

Oleksandr Ivanovych FARYNA

PhD Student,
Department of Finance,
National University of «Kyiv-Mohyla Academy»
E-mail: farynaoleksandr@gmail.com

Pervin Akifivna DADASHOVA

PhD Student,
Department of Finance,
National University of «Kyiv-Mohyla Academy»
E-mail: dadashova.pervin@gmail.com

CURRENT APPROACHES TO THE FINANCIAL SYSTEM STABILITY ASSESSMENT

Abstract

Introduction. *Financial crises of late XX and early XXI centuries have conditioned the necessity of developing methodological tools for financial system stability assessment which could be able to reflect not only the financial institutions' soundness in short-run perspective, but also consider negative effects of financial system destabilization in long-run causing the development of financial crises.*

Purpose. *The purpose of the paper is the theoretical justification of the financial stability assessment methodology.*

Results. *The paper presents the comparative analysis of main approaches to the financial stability assessment which is used by leading international institutions and central banks. The research has revealed that current approaches mostly consider only financial institutions' soundness aspect, which forms the financial system. The analysis of financial ratios requirements of Ukrainian banking sector and the aggregate financial soundness indicator suggests that the use of such approaches is not enough in ensuring financial stability and preventing financial crisis. The paper stipulates that together with the financial institutions soundness the depth financial system stability assessment should include the analysis of financial risks that occur within the financial system and real economy in general.*

Keywords: *financial system; financial soundness; financial stability; macroprudential analysis; financial soundness indicators (FSI's); financial risk.*

JEL classification: G01, G21, G28, E50

Вступ

У відповідь на глобальні фінансові кризи кінця XX та початку XXI століть, національні та міжнародні інституції почали звертати більшу увагу на моніторинг стабільності фінансових систем. У світовій аналітичній практиці існує низка механізмів та інструментів для аналізу та оцінки фінансової стабільності економіки країни, поява яких зумовлена прагненням розробити універсальну методологію попередження фінансових криз, забезпечуючи стабільність фінансової системи та ефективне виконання нею свої основних функцій. Питання фінансової стабільності розглядалися в працях провідних зарубіжних та вітчизняних науковців, зокрема Г. Бєленької, І. Бєлової, І. Лук'яненко, М. Кі, А. Крокета, В. Сандарараджана, М. Чіхака, К. Шаєка, Г. Шінасі та інших. Результати їх досліджень стали основою для розробки загальновизнаних підходів, які широко застосовуються центральними банками окремих держав та міжнародними організаціями. Здебільшого такі підходи базувалися на моніторингу характеристик інституційних одиниць фінансової системи, що часто не враховували системність явища фінансової нестабільності та не охоплювали реальний та державний сектори, що в процесі економічної активності виступають головними боржниками у фінансовій системі. Фінансові кризи початку XXI століття стали емпіричним доказом того, що стійкість фінансових інституцій, які виконують основну функцію перерозподілу фінансових ресурсів, не є достатньою умовою уникнення дестабілізаційних явищ фінансової системи, що виникають унаслідок реалізації фінансових ризиків. Саме тому необхідною є розробка та удосконалення методологічного інструментарію оцінки фінансової стабільності, що дасть змогу не лише відобразити характеристики стійкості фінансових інституцій у короткостроковій перспективі, але й урахувати причини виникнення фінансових ризиків, реалізація яких впливає на дестабілізацію фінансової системи та загострення фінансових криз.

Мета та завдання статті

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні вибору методології до оцінки стабільності фінансової системи країни. Для досягнення мети доцільним є вирішення низки завдань: визначення поняття фінансової стабільності, аналіз сучасних методів оцінки фінансової стабільності та обґрунтування ефективності їх застосування в українських реаліях.

Виклад основного матеріалу дослідження

При проведенні дослідження стабільності фінансової системи країни перш за все необхідним є визначення основних вимог та критеріїв до вибору методологічного інструментарію, що дасть змогу врахувати всі особливості економічних процесів та причинно-наслідкових зв'язків між усіма ланками фінансової системи, реального та фіскального секторів. Основною вимогою є теоретична обґрунтованість та здатність обраної методології глибоко розкрити поняття зазначеної теми відповідно до мети дослідження. Окрім того, в дослідженнях складних соціально-економічних систем необхідним є аналіз та вибір якісних або кількісних показників, що можуть бути використані в якості індикаторів стану системи та враховувати внутрішні та зовнішні ефекти його зміни. Таким чином, індикатори фінансової стабільності мають відображати основні характеристики фінансової системи, що свідчать про її сталість або ж навпаки - піддатливість збуренням, і відповідно визначають стан стабільності. Вагомим критерієм при виборі методологічно інструментарію є адекватність та наочність відображення економічних процесів. Тобто індикатори фінансової стабільності мають належним чином відображати стан фінансової системи та виявляти відхилення від рівноваги в разі його виникнення та в момент його виникнення. Саме на основі наведених критеріїв надалі буде здійснюватися відбір найбільш адекватного інструментарію оцінки фінансової стабільності економіки країни.

Очевидним є той факт, що в основі вибору доцільних індикаторів фінансової стабільності лежить саме визначення термінології. Поняття фінансової стабільності у світовій практиці прийнято розглядати за двома популярними напрямами. Для першого характерним є дослідження поняття власне фінансової стабільності, тоді як другий концентрується на роз'ясненні причин виникнення дестабілізаційних явищ. До прихильників першого напряму належить, зокрема, А. Крокет, який стверджує, що «…фінансова стабільність визначається через стабільність ключових фінансових інституцій та ринків…» [1, с. 8]. Такий підхід передбачає, що стабільність фінансової системи насамперед забезпечується тоді, коли її ключові ланки є стабільними та мають змогу здійснювати покладені на них обов'язки. Вагомим у цьому визначенні є і аспект стабільності ринків та їхніх показників. Однак багато дослідників концентрують увагу на тому, що фінансова стабільність є ознакою системи як сукупності інституційних одиниць. Наприклад, Каллаур П. В. визначає фінансову стабільність «… як одночасну стабільність банків і небанківських фінансових посередників, фінансових ринків і платіжної інфраструктури» [2, с. 5]. Національний інститут стратегічних досліджень - як «… спроможність фінансової системи ефективно виконувати свої функції, зокрема забезпечувати ефективний розподіл ресурсів», акцентуючи увагу на стабільності учасників фінансових відносин [3, с. 27]. Такі інституційні підходи до визначення фінансової стабільності передбачають використання мікропруденційного та макропруденційного аналітичного інструментарію в дослідженнях, що базуються на аналізі стану окремих інституцій, а також агрегованих показників по банківській системі. Загалом для української наукової думки характерним є досить значне звуження дослідження фінансової системи до системи комерційних банків. Зокрема, Бєленька Г. В. визначає фінансову стабільність як «… стан банківського сектору, що включає в себе такі системні характеристики, як стійкість, надійність, здатність до саморегуляції та платоспроможність, та за якого вплив несприятливих і непередбачуваних подій (шоків) на банківський сектор або окремі його елементи не заважає забезпеченню виконання його основних функцій, а також протидії потенційним наслідкам ендогенних та екзогенних дисбалансів» [4, с. 4]. Концентрація уваги на банківському секторі при розгляді фінансової системи України загалом є досить обґрунтованою, зважаючи на провідну роль саме банківських установ на фінансовому ринку за невисоких темпів розвитку лізингових та страхових операцій, нерозвиненого фондового ринку. Водночас значна кількість досліджень у цій сфері постулює агрегацію поняття фінансової стабільності до ототожнення зі стабільністю сукупності інституцій, що складають фінансову систему.

Власне, саме таке уявлення покладено в основу тлумачення фінансової стабільності, розробленого Національним банком. Згідно з визначенням центрального банку України «стабільна банківська система характеризується надійністю, збалансованістю та пропорційністю функціонування її структурних елементів, здатністю зберігати стійку рівновагу та надійність протягом тривалого часу» [5]. У ширшому розумінні банківська система вважається стабільною за відсутності банкрутства окремих комерційних банків або коли вона є стійкою, прибутковою і повністю відповідає національному законодавству, а також принципам управління ризиками, встановленими Базельським комітетом з питань банківського нагляду (BCBS) [3, с. 28]. Для відслідковування стану системи та виконуючи прямо покладені на нього

функції нагляду НБУ провадить моніторинг за діяльністю фінансових установ. Цей моніторинг відбувається на основі розробленої BCBS методики (Базель I та Базель II) через систему нормативів. Використання таких методів дає змогу контролювати комерційні банки, які є основою фінансового сектору України, в частині дотримання необхідних показників ліквідності, платоспроможності, кредитних ризиків тощо.

Той факт, що нормативи, розроблені НБУ, дають змогу оцінити стабільність окремих установ та середній рівень показників по системі, в сукупності з підходом до визначення фінансової стабільності як стабільності фінансових інституцій, зумовили використання нормативів як індикаторів стабільності. Водночас часто макропруденційний нагляд розглядається як ключовий елемент державної політики щодо забезпечення фінансової стабільності. Однак такий підхід має низку негативних аспектів. Зокрема, на нашу думку, недоцільно розглядати нормативи в якості індикаторів стабільності системи, оскільки вони, хоча і можуть охарактеризувати діяльність банку, однак їх усереднені значення по системі загалом не є репрезентативними. Окрім того, згідно з «Інструкцією про порядок регулювання діяльності банків в Україні» та законом України «Про банки та банківську діяльність» на банки, діяльність яких не відповідає нормативам, спершу накладаються штрафи, а в разі недотримання вимог протягом тривалого терміну можуть застосовуватися санкції у вигляді як обмеження здійснення окремих видів операцій, так і відкликання банківської ліцензії та ліквідації банку [6; 7]. Таким чином, якщо на ринку фінансових послуг через реалізацію системних ризиків відбувається різке коливання рівня ставок, рівня повернення кредитів або відтік депозитів, результати матимуть своє відображення у поточних показниках діяльності банку, в тому числі у вигляді проблем з ліквідністю та капіталізацією. При цьому банки, що мають вищі потенціали залучення коштів та більший резерв стійкості, матимуть змогу покращити нормативні показники через рефінансування та докапіталізацію. Частка ж банків, які протягом певного періоду не мають змоги відновити показники діяльності до нормативного рівня, ліквідовується або наглядачем, або власниками, або ж кредиторами через процедуру банкрутства. Показники банків, що належать до першої з окреслених груп, відновляться до рівня вимог законодавства, показники ж других не враховуватимуться у вибірці надалі. У результаті, нормативи загалом по системі знаходяться в межах норми, тоді як окремі елементи фінансової системи не є стабільними. Наочним прикладом практичної реалізації наведених теоретичних тверджень є динаміка нормативів діяльності банків протягом 2006 – 2015 рр. Як видно з рисунку 1, усереднені значення нормативів банківської діяльності знаходилися в межах норми протягом усього періоду спостереження, попри фінансову кризу 2009 р. та несприятливі умови 2014 р.

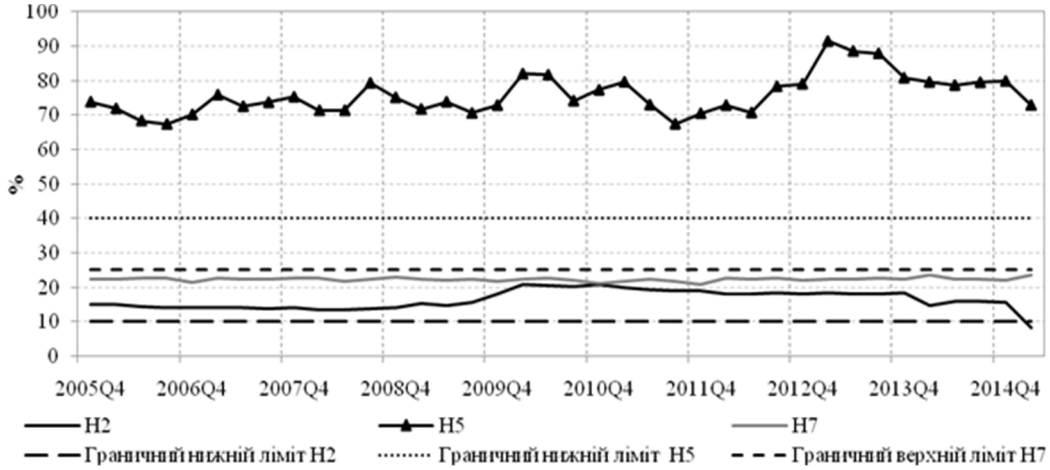

Рис. 1. Динаміка окремих нормативів банківської діяльності в Україні за 2005 – 2015 рр.,

де Н2 – норматив адекватності регулятивного капіталу, Н5 – норматив поточної ліквідності, Н7 - Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента.*

**За даними [5]*

Окрім того, негативні зрушення, що відбувались у фінансовій системі на початку 2009 р., не відобразилися вагомо на жодному з наведених індикаторів, а зміни рівня здійснювались тільки у зв'язку зі зміною вимог регулятора у відповідь на зростання ризиків. Отож, навіть попри можливість теоретичного обґрунтування показників нормативів банківської діяльності як індикаторів фінансової стабільності, вони не відповідають критерію адекватності відображення стану системи.

Зважаючи на вже окреслений підхід до визначення фінансової стабільності через стабільність

інституцій, була розроблена і методика Міжнародного валютного фонду. У 2001 році було представлено систему індикаторів фінансової стійкості МВФ, яка була визнана значущою для всіх країн світу. Відповідно центральні банки країн розраховують 40 індикаторів, 25 з яких мають відображати стабільність установ сектору депозитних корпорацій та 15 – клієнтів сектору депозитних корпорації [3, с. 27]. НБУ також проводить розрахунки за 12 основними та 10 рекомендованими критеріями. До обов'язкових індикаторів входять такі:

- співвідношення регулятивного капіталу до зважених за ризиком активів;
- співвідношення регулятивного капіталу 1 рівня до зважених за ризиком активів;
- співвідношення недіючих кредитів без урахування резервів до капіталу;
- співвідношення недіючих кредитів до сукупних валових кредитів;
- норма прибутку на активи;
- норма прибутку на капітал;
- співвідношення процентної маржі до валового доходу;
- співвідношення непроцентних витрат до валового доходу;
- співвідношення ліквідних активів до сукупних активів;
- співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань;
- співвідношення чистої відкритої позиції в іноземній валюті до капіталу.

Вказані вище індикатори фінансової стабільності часто використовуються для проведення стрес-тестування вразливості фінансової системи до несприятливих непередбачуваних шоків унаслідок реалізації окремих фінансових ризиків. Емпіричний аналіз низки стрес-сценаріїв проводиться із застосуванням різноманітних економіко-математичних технік. М. Чіхак та К. Шаєк у своїх працях провели економетричний аналіз індикаторів фінансової стабільності 100 країн різного рівня розвитку та надали докази значущості цих індикаторів для виявлення банківських криз [8, с. 131]. Використовуючи багатофакторну логістичну модель, оцінену за чотирнадцятирічний період, науковці довели, що такі індикатори, як рентабельність власного капіталу банків та фінансовий левередж небанківських корпоративних інституцій, є статистично вагомими у виявленні системних проблем банківського сектору.

Центральні банки низки країни також використовують агрегований індикатор стабільності фінансової системи країни, який часто використовується в стрес-тестуванні як показник вразливості від шоків фінансової системи внаслідок реалізації фінансових ризиків. Порівняно простий за методологією показник фінансової стабільності банківського сектору, що використовується центральним банком Туреччини, розраховується як зважене середнє нормалізованих значень окремих індикаторів фінансової стабільності, що пропонуються МВФ [9, с. 121]. Однак методологія оцінки фінансової стабільності на основі агрегованого індикатора часто критикується у зв'язку з тим, що він не враховує складну природу фінансової системи та наявність безлічі причинно-наслідкових взаємозв'язків між учасниками фінансових ринків, реального сектору та фінансових інституцій.

Зважаючи на те, що визначення рівня показників, які свідчать про фінансову стабільність, з використанням зазначеного підходу є досить важким, вагому роль відіграє динаміка індикаторів. Для відображення того, яким чином змінювалися усереднено показники для фінансової системи України, було обраховано середні значення кожного індикатора для досліджуваного періоду за 2006 – 2015 рр. та введено систему умовних оцінок. Якщо значення показника у періоді дослідження було кращим за розраховане середнє, присвоювалася оцінка 1, якщо ж гіршим – оцінка 0. На фінальному етапі оцінки за всіма індикаторами розраховувалось середнє зважене. На рисунку 2 відображено розрахований таким чином коефіцієнт динаміки індикаторів фінансової стабільності для України.

З наведеного графіку можна зробити декілька висновків. По-перше, відносний максимальний рівень фінансової стійкості за індикаторами (що спостерігалася у 2012 р. та протягом майже усього 2013 р.) не убезпечив від різкого коливання ринку на початку 2014 р. По-друге, значне підвищення показників на початку 2008 р. знову ж свідчило не про посилення невразливості системи до шоків, а про нарощення активності, яка врешті і призвела до загострення кризи 2009 р. Таким чином варто зазначити, що індикатори фінансової стійкості майже не відображають власне стан невразливості системи до дії несприятливих факторів, а скоріше демонструють рівень її розвитку, що допускає значну піддатливість дестабілізуючим явищам.

Зважаючи на те, що було знайдено значні недоліки у застосуванні індикаторів фінансової стабільності, які обґрунтовані підходом до її визначення через сукупність фінансових інституцій, необхідно розглянути інші течії задля знаходження оптимальних показників. Шинасі Г. Дж. у своїй статті дає розширене тлумачення фінансової стабільності як такого стану системи, «… коли вона здатна забезпечити економічну діяльність та подолати фінансові дисбаланси, що виникають як ендогенно, так і ззовні» [10]. Відповідно до визначення, наданого Футом М., «фінансова стабільність настає, коли наявна монетарна стабільність, рівень занятості наближений до природного, стабільними є фінансові інституції

та відсутні значні зрушення у цінах на активи» [11, с. 856].

Рисунок 2. Динаміка оціночного коефіцієнта рівня індикаторів фінансової стійкості в Україні за 2005-2015 рр*.

**Розраховано авторами.*

Таким чином у цьому визначенні вже частково надано перелік потенційних ризиків, що можуть викликати дестабілізацію. Спільним вагомим аспектом цих підходів є вимога до системи не тільки витримувати коливання показників, а також мати здатність подолати диспропорції, які викликають такі дисбаланси. Крім того, зазначені визначення передбачають комплексність поняття фінансової стабільності замість агрегації до стабільності фінансових установ. Також заслуговує уваги той факт, що акцент робиться на виявленні потенційних ризиків та їх мінімізації. Якщо несистематична частина ризиків може бути досить ефективно керована політикою фінансової установи, систематична частина залежить від макроекономічного середовища та від таких показників, як рівень доходів населення, рівень цін, валютний курс, обсяг державного боргу, сальдо платіжного балансу тощо. Відповідно, для фінансової системи загалом визначальне значення має не стільки здатність окремих установ протидіяти ризикам, як частота та сила реалізації ризиків на макроекономічному рівні за рахунок коливань перелічених показників. Відтак відбувається перехід від розгляду стабільності системи з точки зору відповідності макропруденційним вимогам до адекватності та ефективності монетарної та фіскальної політики. У свій статті Агенор П. Р. наводить аргументи на користь того, що саме монетарна політика відіграє найбільш значну роль у забезпеченні фінансової стабільності [12, с. 220]. Він, зокрема, констатує нездатність макропруденційних заходів убезпечити країни від різкого нарощення кредитів, що призвело до фінансової кризи у 2008-2009 рр., таким чином демонструючи, що відповідність системи нормативним вимогам не забезпечує стабільність без відповідних умов ринку. Крім того, вчений зазначає, що саме монетарна політика здатна згладжувати фінансові та макроекономічні цикли задля стабілізації умов функціонування фінансових інституцій. Відтак наголошує на тому, що кінцевою метою проведення монетарної політики має залишатися цінова стабільність, однак забезпечення такої мети сприяє реалізації фінансової стабілізації подекуди набагато ефективніше, ніж здійснення безпосереднього нагляду за діяльністю фінансових установ.

Проаналізувавши наведені вище визначення, ми вважаємо, що поняття фінансової стабільності варто розглядати в широкому розумінні та чітко відокремити від поняття фінансової стійкості, що безперечно є невід'ємною умовою стабільності. Якщо під фінансовою стійкістю варто розуміти ступінь захищеності або невразливості до несприятливих негативних шоків, що виникають унаслідок реалізації фінансових ризиків, поняття фінансової стабільності повинно також містити критерії та причини виникнення таких ризиків у фінансовій системі та економіці країни загалом. Використання індикаторів фінансової стійкості, що базуються на агрегованих характеристиках інституційних одиниць, є корисними для оцінки здатності фінансової системи поглинати непередбачувані збурення в короткостроковому періоді, але не можуть бути використані для оцінки впливу реалізації потенційних ризиків у довгостроковій перспективі. Окрім того, емпіричні дослідження з використанням таких індикаторів можуть давати зміщені результати, адже стійкість показників у минулому за фактичної відсутності вагомих коливань факторів ризику не можуть вказати на потенційну реакцію фінансової системи в умовах реалізації фінансових ризиків та дестабілізації фінансових ринків. Саме тому, в процесі дослідження стабільності фінансової системи необхідно збільшити акцент на аналізі та оцінці факторів ризику та причин їх виникнення.

Згідно з методологією НБУ можна виокремити такі основні видів ризиків фінансової діяльності: кредитний ризик, ризик ліквідності, ризик зміни відсоткової ставки, ринковий ризик, валютний ризик [5].

Кредитний ризик є предметом багатьох досліджень, насамперед – пов'язаних з виявленням ефективних засобів управління ним для окремих організацій або портфелів цінних паперів. Однак, як зазначають науковці Дас, Кі та інші, останні дослідження дають змогу спростувати гіпотезу про те, що некредитоспроможність окремих суб'єктів господарювання є незалежними подіями [13, с. 226; 14]. Відтак, вони підтверджують, що фактори, які викликають загострення цього виду ризику для підприємств системи, виникають на макрорівні і здатні нести вплив на усю сферу одночасно. Крім того, такі чинники зазвичай не обмежуються однією сферою і поширюють свій вплив на усю макроекономічну систему. Водночас сама природа кредитних відносин передбачає, що повернення коштів може відбуватися за умови достатності ресурсів позичальника. Падіння реального рівня доходів в економіці, яке може бути пов'язане з ціновими та валютними коливаннями, зниженням продуктивності виробництва, підвищенням податкового тягаря тощо, здатне зумовити неплатоспроможність позичальників різних категорій. Відповідно, передумовами реалізації кредитного ризику є несприятливі макроекономічні тенденції, які здатні негативно впливати на фінансові потоки та стимулювати дестабілізацію.

Ризик ліквідності пов'язаний із неспроможністю банку виконати свої зобов'язання в належні строки. Він тісно пов'язаний з кредитним ризиком, оскільки неповернення коштів часто спричиняють виникнення розривів ліквідності. Однак найбільш значущий деструктивний вплив на фінансову систему часто несе такий елемент ризику ліквідності, як відтік депозитів, що виникає не лише внаслідок негативних процесів у фінансовій системі, але й макроекономіці загалом.

Відсотковий ризик або ризик зміни відсоткової ставки за визначенням НБУ виникає внаслідок несприятливих змін відсоткових ставок і здатен впливати на прибутковість фінансових установ та на економічну вартість їх активів [5]. Причинами порушення стабільності може слугувати цілий перелік факторів. Зокрема, низька фіскальна дисципліна, що зумовлює значні бюджетні розриви та стимулює потребу залучення боргового фінансування, призводить до зростання системних ризиків, які вимагають відповідної компенсації у рівні цін на фінансові ресурси. Крім того, заходи з регулювання рівня цін з боку НБУ часто передбачають використання механізмів зміни облікової ставки та ставки рефінансування, які здатні впливати на встановлення ринкових ставок на кредити і депозити. З огляду на це, реалізація відсоткового ризику у фінансовій сфері зумовлена чинниками, які виникають у макроекономічному середовищі.

Валютний ризик є вагомим чинником дестабілізації для України через такі особливості, як значний рівень депозитів та кредитів у іноземній валюті. Передумовами його формування виступають такі показники, як сальдо поточного та капітального рахунків платіжного балансу, попит на валюту на фінансовому ринку, які значно залежать від рівня виробництва, що підтримує експорт, рівня доходів населення, що забезпечують імпорт, рівня цін, відсоткових ставок як передумов напрямів потоків товарів та капіталу відповідно. Як і для попередньо проаналізованих ризиків, стримування валютного ризику у фінансовій сфері можливе тільки за умови стабілізації перелічених аспектів у реальному секторі економіки.

Ринковий ризик як такий, що тісно пов'язаний з розвитком фондового ринку, є менш значущим для української фінансової системи. На сучасному етапі розвитку фондовий ринок в Україні є недостатньо потужним та ефективним, що зумовлює відсутність на ньому негативних тенденцій, відмінних від загальних трендів розвитку реального та фінансового секторів. Тобто фінансова стабільність, яка визначена попередньо через сукупність індикаторів ймовірності реалізації кредитного, процентного, валютного ризиків та ризику ліквідності, визначає і стабільність цін на фондовому ринку, тим самим убезпечуючи від настання несприятливих коливань вартості цінних паперів, що стимулює ринковий ризик.

Висновки та перспективи подальших розвідок

На основі наведеної аргументації та розрахунків можна зробити висновок, що стабільність фінансової системи країни є складним явищем та потребує чіткого розмежування понять стійкості та стабільності. Аналіз стійкості фінансових інституцій, що формують фінансову систему країни, та їх здатності поглинати негативні непередбачувані шоки є необхідним, але не достатнім при оцінці стабільності фінансової системи в широкому розумінні. При виборі методології дослідження та визначені індикаторів, що можуть вказувати на стабільність фінансової системи та здатні відобразити потенціал реалізації ризиків у довгостроковій перспективі, варто використовувати не окремі індикатори стану фінансових інституцій, а систему показників, що містить як безпосередньо елементи фінансового сектору, зокрема частку задавнених кредитів, рівень депозитів, відсоткових ставок за кредитами та депозитами, так і макроекономічні характеристики динаміки рівня цін, валютного курсу,

збалансованості потоків товарів та капіталу, фіскальної дисципліни тощо.

Список літератури

1. *Crockett, A. Why is financial stability a goal of public policy? / Andrew Crockett //Economic Review-Federal Reserve Bank of Kansas City. – 1997. – Vol. 82. – P. 5-22.*
2. *Каллаур, П. В. Формирование системы мониторинга и оценки финансовой стабильности Республики Беларусь / П. В. Каллаур //Банкаускій веснік. – 2008. – №. 6. – С. 4-8.*
3. *Бєлова, І. Визначення фінансової стабільності України / Інна Бєлова, Сергій Башлай //Вісник Національного банку України. – 2013. – №. 7. – С. 25-31.*
4. *Бєленька, Г. В. Математичні методи діагностування фінансової стабільності банківського сектору України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. 08.00.11 «Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці» / Бєленька Ганна Вікторівна. – Київ, 2011. – 22 с.*
5. *Національний банк України [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Київ : НБУ. – Режим доступу: www.bank.gov.ua (дата звернення 16.06.2015) – Назва з екрана.*
6. *Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : закон України від 07.12. 2000 р. № 2121-III– Режим доступу: http://zakon. rada. gov. ua/cgi-bin/laws/main. cgi. – С. 2121-14. – Назва з екрана.*
7. *Інструкція про порядок регулювання діяльності банків України [Електронний ресурс]: інструкція, затверджена постановою Правління Національного банку України від 26.09.2001 № 368. – Режим доступу: http://zakon. nau. ua/doc. – Назва з екрана.*
8. *Čihák, M. How well do aggregate prudential ratios identify banking system problems? / Čihák, M. and K. Schaeck // Journal of Financial Stability. – 2010. – 6 (3) – P. 130-144.*
9. *Financial Stability Report // Central Bank of the Republic of Turkey. – 2006. – Vol.2 – 121 p.*
10. *Schinasi, G. J. Defining Financial Stability / Garry J. Shinasi // IMF Working Paper. – 2004. – Vol. 4 – P. 128 – 190.*
11. *Morozova, I. A. Financial stability concept: Main characteristics and tools / Irina Anatolyevna Morozova, Liliya Ramilevna Sahabutdinova // World Applied Sciences Journal. – 2013. – Т. 22. – №. 6. – С. 856-858.*
12. *Agénor P. R. Macroeconomic stability, financial stability, and monetary policy rules / Pierre-Richard Ag´enor, Luiz A. Pereira da Silva // International Finance. – 2012. – Vol. 15 (2). – P. 205-224.*
13. *Qi, M. Unobserved systematic risk factor and default prediction / Min Qui, Xiaofei Zhang, Xinlei Zhao // Journal of Banking & Finance. – 2014 – Vol. 49. – P. 216 – 227.*
14. *Das, S. R., Common failings: How corporate defaults are correlated / S. R. Das, D. Duffie, N. Kapadia, L. Saita //The Journal of Finance. – 2007. – Vol. 62 (1). – P. 93-117.*

References

1. *Crockett, A. (1997). Why is financial stability a goal of public policy?. Economic Review-Federal Reserve Bank of Kansas City, 82, 5-22.*
2. *Kallaur, P. (2008). Formation of the monitoring system and evaluation of the financial stability of Bielarus. Banking bulletin,(6), 4-8.*
3. *Byelova, I., & Bashlay, C. (2013). Defining financial stability of Ukraine. National Bank's of Ukraine bulletin, (7), 25-31.*
4. *Bielenka, G. (2011). Mathematical methods of estimating the financial stability of the Ukrainian banking sector.*
5. *National Bank of Ukraine (n. d.). Retrieved June 16, 2015, from www.bank.gov.ua.*
6. *On Banks and Banking. Law of Ukraine. (2001).*
7. *Instruction on regulation of banks in Ukraine. (2001). №, 368, 4-37.*
8. *Čihák, M., Schaeck K. (2010). How well do aggregate prudential ratios identify banking system problems?. Journal of Financial Stability, 6 (3), 130-144.*
9. *Central Bank of the Republic of Turkey. (2006). Financial Stability Report, 2.*
10. *Schinasi, G. (2004). Defining financial stability. IMF Working Paper, 128-190.*
11. *Morozova, I. A. (2013). Financial stability concept: Main characteristics and tools. World Applied Sciences Journal, 22(6), 856-858.*
12. *Agénor, P. R., & Pereira, da Silva, L. A. (2012). Macroeconomic stability, financial stability, and monetary policy rules. International Finance, 15(2), 205-224.*
13. *Qi, M., Xiaofei, Z., & Zhao, X. S. (2009). Unobservable systematic risk factor and default prediction. Journal of Banking & Finance, 49, 216-227.*
14. *Das, S. R., Duffie, D., Kapadia, N., & Saita, L. (2007). Common failings: How corporate defaults are correlated. The Journal of Finance, 62(1), 93-117.*

Стаття надійшла до редакції 07.06.2015 р.